

MISCELLANEA

Eugeni SIERRA i RÀFOLS, 1919-1999

El passat mes de juliol del 1999 va morir Eugeni Sierra i Ràfols, el més conegut dels nostres il·lustradors botànics, amb una obra extensíssima i d'extraordinària qualitat tècnica i científica.

Nascut el 1919 a Barcelona, als 16 anys comença a col·laborar amb Pius Font i Quer en la docència de la Botànica a la Facultat de Farmàcia i ho fa, en paraules del propi Eugeni Sierra, "omplint l'enorme pissarra de l'aula amb dissenys morfològics de vegetals". Publica les seves primeres il·lustracions al volum sisè de la Flora de Catalunya i, passat el trasbals de la guerra, s'incorpora a l'Institut Botànic com a recol·lector. Durant els anys 40 il·lustra tres obres de Font i Quer (*Flòrula de Cardó*, *Diccionario de Botánica* i *Plantas medicinales*) i el 1950 pren la decisió d'emigrar a Xile. Allí s'incorpora a la docència universitària, primer a la "Universidad de Chile" i més tard a la "Universidad Católica de Santiago", compaginant els estudis de flora i vegetació amb la seva vocació d'il·lustrador. Durant els anys 60 i 70 és invitat a participar en diverses exposicions, entre les quals la "20th Century Botanical Art Illustration" celebrada a Pittsburg, USA, el 1968.

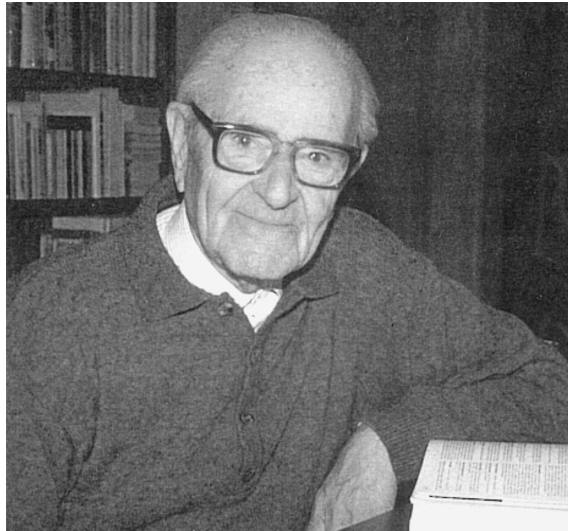
A més de produir abundant il·lustració a ploma per a publicacions científiques i de divulgació, Eugeni Sierra és autor de cartells de plantes, com aquest dedicat a les flors de muntanya, que va editar el Museu de Granollers el 1992.

Retorna a Catalunya el 1973 amb l'ajut del doctor Oriol de Bolòs, aleshores director de l'Institut Botànic de Barcelona, i s'incorpora novament a aquest centre. El 1982 és nomenat Doctor Honoris Causa per la Universitat Autònoma de Barcelona. Participa en diversos treballs de recerca i publica, en col·laboració amb altres botànics, alguns articles sobre taxonomia i florística. La seva activitat com a dibuixant és cada cop més intensa, no solament en articles científics sinó també, i principalment, en diversos llibres. D'entre les obres que il·lustra des del seu retorn destaquen *L'Alta muntanya catalana. Flora i vegetació* (J. Vigo, 1976), *La vegetació dels Països Catalans* (R. Folch, 1981), els primers volums de *Flora Iberica* (1986-1999) i el volum 6, *Plantes superiors* (1988), de la Història Natural dels Països Catalans, on es retroba amb el color.

Botànic vocacional, mestre d'il·lustradors naturalistes i excel·lent persona, ens queda la seva obra i el seu record d'home bo.

Ramon M. MASALLES

Francesc MASCLANS i GIRVÈS, 1905-2000

El proppassat 18 de gener morí a Barcelona en Francesc Masclans, una persona metòdica i rigorosa que, si en l'aspecte professional treballà en el camp de la pedagogia, féu també una obra important com a botànic vocacional.

Relacionat amb molts dels famosos pedagogs de la primera meitat d'aquest segle, i amb diversos intel·lectuals i artistes del moment, exercí com a mestre des de l'any 1927 al 1967, primer a les Esglésies (Pallars Jussà) i després a Barcelona, amb un intermedí de dos anys (1939-1941) en què fou "traslladat" a Fresneda (León) a causa de les seves "idees catalanistes". Ens han quedat molts testimonis d'estimació i admiració provinents dels seus companys de professió i dels seus deixebles.

Aquí escau especialment de recordar-lo com a botànic. Aconduït pels camins de la "scientia amabilis" per Pius Font i Quer i per Antoni i Oriol de Bolòs (el darrer dels quals esdevingué el seu gendre), s'hi dedicà amb entusiasme i amb constància. En la línia de la recerca botànica, cal recordar els seus estudis florístics (de la conca del Gaià, de les Muntanyes de Prades i del Segrià i l'Urgell, els dos primers en col·laboració amb E. Batalla) i algunes revisions taxonòmiques, com la del gènere *Rosa* a les terres catalanes. De ressò més general són els seus treballs de divulgació científica, particularment la "Guia per a conèixer els arbres" i la "Guia per a conèixer els arbusts i les lianes". Per finir aquesta breu enumeració, no podem deixar d'esmentar la seva important contribució a la terminologia popular de les plantes i dels bolets; en aquest camp, "Els noms de les plantes als Països Catalans" és una obra de referència obligada.

Entre les obres de Francesc Masclans, destaquen especialment les guies d'identificació d'arbres, arbusts i lianes, i el recull dels noms de plantes, aquest il·lustrat per Eugeni Sierra.

El senyor Masclans, com era conegut de manera general en els cercles botànics, és un clar exemple de com la vocació, la perseverança i el mètode poden arribar a donar fruits excel·lents. La seva memòria i les seves obres el sobreviuran llargament. Descansi en pau.

Josep VIGO

Distribució de *Limodorum trabutianum* (Orchidaceae) a Catalunya

D'ençà que *Limodorum trabutianum* Battand. va ser descrit per primer cop per BATTANDER & TRABUT (1886: Atlas de la Flore d'Alger. Jourdan. Alger), ha estat citat del nord d'Àfrica per diversos autors: BATTANDER & TRABUT (1895: Flore de l'Algérie. Jourdan. Alger), MAIRE (1959: Flore de l'Afrique du Nord, 6. Lechevalier. Paris) i QUÉZEL & SANTA (1962: Nouvelle flore de l'Algérie... CNRS. Paris) entre altres. De la península Ibèrica fou citat primerament per COUTHINHO (1913: Flora de Portugal. Paris. Río de Janeiro) i SAMPAIO (1913: Lista das espécies representadas no Herbário portugues. Univ. Porto) i concretament d'Espanya, va ser CABALLERO (1945: Anales Jard. Bot. Madrid 6) qui en publicà la primera citació.

Detalls de la flor de *Limodorum trabutianum*

Per a Catalunya existeixen dues úniques citacions publicades: BAUMANN & HOFFMANN (1985: AHO Mitteilungsblatt 2) per a la província de Tarragona, concretament de les muntanyes de Prades, 31T CF47, 800 m, 11-06-1980 i CAÑELLAS & GUÀRDIA (1996: Butll. Ins. Cat. Hist. Nat. 64) de Castellfollit del Boix (Barcelona), 31T CG81, 650 m, 21-05-1992.

Des de 1992, aquesta orquidàcia paràsita ha estat trobada en noves localitats de Catalunya. Dues són a les muntanyes de Prades (Tarragona), 31T CF37, 700 m, i 31T CF47, 780 m, ambdues observades el 8-06-1996; una altra a Cardona (Barcelona), 31T CG83, 550 m, 12-06-1996, i dues més a la mateixa província de Barcelona, concretament a la Llacuna (Albareda & Lara, com. pers. comprovada) 31T CF79 a 730 m i 750 m d'altitud respectivament, totes dues el 13-05-97.

Els ambients en què es troba l'espècie, que semblen repetir-se a totes les localitats, són: zones obertes o boscos lluminosos, poc tancats, de pi blanc (*Pinus halepensis*), sovint amb sotabosc d'*Aphyllantion*, de vegades en terrenys remoguts i sempre en sòls calcaris. Les altituds en que creix estan al voltant dels 700 m [(550) 650-800 m]. La majoria d'exemplars no tenen esperó, però alguns peus de les poblacions de la Llacuna presenten un esperó molt reduït.

J. CAÑELLAS¹, A. AYMENÍ & A. GUÀRDIA

---

¹ Ferran d'Antequera, 47. E-08700 Igualada, Barcelona.